

ДЕЯКІ ЗАСАДИ МОВНОЇ ПРАКТИКИ ІВАНА ФРАНКА

Олександра Сербенська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Генерала Чупринки, 49, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: serbenska@yahoo.com*

Статтю присвячено вивченню деяких маловідомих фактів з життя і творчості Івана Франка, які засвідчують його глибоке зацікавлення лінгвістикою. Розглянуто Франкові погляди на роль науки про мову, його вимоги до лінгвіста. Зроблено акцент на проблемах, суголосних з сучасними.

Ключові слова: Франко-лінгвіст, мовознавство, вітальна сила мови, чистота мови, росіянізми, відрадянщина.

Наука про мову як об'єкт зацікавлення Франка

У переліку означень до постаті Івана Франка: класик красного письменства, видатний прозаїк, драматург, публіцист, громадський діяч, філософ, історик, етнограф, економіст, часто обминають ще одну важливу особливість – його глибоке зацікавлення наукою про мову. Над різними “питаннями мовними”, як сам мислитель про це каже, йому доводилось багато розмірковувати [3, т. 37, с. 205].

Лінгвістика цікавила Франка ще зі студентських років. Ознайомлення з досягненнями видатних учених у цій та багатьох суміжних галузях знань (зокрема філософії, психології, психофізики, соціології, літературознавства, фольклористики, етнопсихології, антропології), вільне володіння багатьма мовами, обізнаність із становленням та розвитком літературних мов багатьох народів, цілеспрямована перекладацька діяльність, що давала змогу зіставляти мовні явища різних рівнів у різних мовах, – усе це, підсилене природним чуттям до живого слова, щирою синівською любов'ю до рідної мови, втворило дивної сили сплав розуму і серця, що відчутне у його мовознавчих працях та в принагідних зауваженнях, які, мов дорогоцінні перли, розсіпані у численних публіцистичних, літературознавчих, історичних розвідках.

Дослідники справедливо зазначають, що над мовною тематикою (з теорії і практичного використання мови) Франко працював упродовж усього життя. Він не лише засвоїв концептуальні положення тогочасної лінгвістики, а й виробив свої погляди на суть мови, трактуючи її і як психофізичне явище і як засіб порозуміння між людьми. Особливо плідним виявився кінець ХІХ – поч. ХХ ст. Франко осягає біблійну суть Слова, говорить про зв'язок мови і духовності, заглиблюється в секрети поетичного слова, підкреслюючи його роль “яко сигналу”; дослідник проникає в мовну лабораторію багатьох письменників, заглиблюється у мовний світ текстотворців минулого, дає неперевершений зразок лексикографічного опрацювання фразеології, творить науку про теорію і практику перекладу.

Загальноновизнаними є його заслуги у виробленні єдиної літературної мови, що “відповідає національному типові”. Франко науково обґрунтував переваги фонетичного

правопису, розкрив значення усного мовлення в житті нації, заклав основи розвитку такої науки, як соціопсихолінгвістика, виробив стратегію розвитку рідної мови.

Лінгвістика, прийшов він до переконання, “наука історична, яка показує нам певні явища в їх природному розвої і вчить розуміти пізніші з давніших, зложені з поєдинчих”. Порівнюючи з літературознавством, відзначав об’єктивність лінгвістики, бо, як згадують сучасники, вважав, що в поглядах літературознавців відчутна залежність від ідейних течій, різних літературних напрямків.

Франко ставив дуже високі вимоги перед тими, хто береться говорити про мову: він зобов’язаний знати її “часові й місцеві переміни”, “еволюцію її звуків, флексії та синтакси” [3, т. 37, с. 244], бути здатним заглянути в глибину того розвою, в його пружини й переходи [3, т. 33, с. 231]. Проблема ускладнювалася ще й тим, що українська мова, розкинена на великім просторі і розділена кордонами чужих держав, має свої особливості розвитку, отже, треба знати її у всіх відмінах і відтінках, знати її історичні переходи та їх сліди в сучасній мові. Однак це ще не все: він має знати не лише про розвій самої мови, а й про розвій правопису, має бути обізнаним з подібними процесами в історії інших мов [3, т. 37, с. 246]; він повинен керуватися настановою, що “живий язик можна і треба студіювати як живу рослину, але не можна і не слід засушувати і заковувати в мертві правила і формулки” [3, т. 37, с. 205, 206]. Лінгвіст мусить враховувати особливості розвитку жанрово-стильових різновидів національної мови тощо. Прекрасною реалізацією таких вимог – підхід Франка до мовних явищ, їх глибокий аналіз, потужної сили його мовна практика.

Не всі Франкові лінгвістичні погляди в умовах тоталітарної системи могли бути предметом дослідження, не всі його положення були об’єктивно інтерпретовані, належно розвинуті. Наприклад, оригінальні твори, у яких автор порушує важливу проблему української мови і соціуму, виробляє стратегію її утвердження в умовах бездержавності, у радянський час навіть не були опубліковані (“Двоязычність і дволичність”, “Бледнов”, “Сухий пен” та ін.).

Подаю кілька ескізів з Франкової мовознавчої проблематики, у яких порушено питання, суголосні з нашим часом.

Дещо про Франкове трактування висловів “чистота мови”, “бездоганна чистота мови”

Уся письменницька діяльність Франка – це велика мозольна праця над удосконаленням мови, постійне саморедагування і редагування чужого. Тлумачити сьогодні Франків вислів “чистота мови” не так просто. Адже не втихали дискусії про шляхи формування української літературної мови, розгорталися справжні баталії щодо утвердження етимологічного чи фонетичного правопису, не були вироблені засади творення термінів, не визначена роль і місце запозичень в національній мові. Найвища оцінка художнього твору “дуже гарна народна мова” [3, т. 41, с. 299]; “мова повісті чиста і добірна” (про повість “Олюнька” А. Чайковського); вимогою стала орієнтація “на тонко розвинуте почуття до чистоти і живості української мови”, виявляти симпатію до тих, хто “відчуває” мову [3, т. 37, с. 69].

Сам письменник перейшов через практику різних правописів (етимологічного, драгоманівку, желехівку), остаточно зупинився на фонетичному, відкинувши, як сам каже, старосвітський [3, т. 4, с. 67]. Підкреслив, що якраз фонетичний правопис “*позволяє віддати гнучкість та мелодійність нашої мови*”, її прозорість, дзвінкість.

Щоправда, роль координаційного центру взяло на себе новостворене під кінець XIX ст. НТШ, ситуацію дещо рятував і “Малорусько-німецький словар” Євгена Желехівського, виданий 1886 р. (його правопис був офіційно визнаний для користування в школах Галичини). Хоч задекларованим був фонетичний підхід до правопису, однак деякі реверанси у бік етимології залишилися. Франко, приміром, цілком резонно зауважував про недоречність передавати український звук [і] двома – літерами – *і* та *ї*. “Чому зіле, а не зіле? Чому сьвіт, а не світ?” запитував [3, т. 49, с. 216]. Найперша умова практичної писовні, говорив великий практик, “*се простота і ясність*”.

Як приклад для розгляду запропонованої теми подаю один факт з Франкової практики.

У ґрунтовній рецензії на історичні праці проф. М. Грушевського, завдання якої Франко вбачав у тому, щоб популяризувати надзвичайно важливу в нашій національній житті “колосальну працю”, критик не поминув дати свої зауваги щодо її мови і стилю. Зокрема вказував на “перевагу абстрактів над конкретними словами” [3, т. 47, с. 454], а на цілій сторінці виписав русизми, яких, як каже Франко, професор “незважаючи на довголітній побут в Галичині, і досі не може позбутися в своїй українській мові”. Зокрема подає низку лексичних русизмів: *розділення Галичини*, зам. *поділ*; *заглохло*, зам. *заниділо*; *під началом*, зам. *під владою*; *на ділі*, зам. *справді*, *фактично*; *венгерське повстання*, зам. *угорське*; *на яких послався*, зам. *покликався*; *приток духових сил*, зам. *прилив*; *одмитити*, зам. *зазначити* та ін.

Як видно з рецензії, Франко виразно виокремлює проблему вживання в нашій мові складної і складеної форми вищого і найвищого ступеня порівняння прикметників та прислівників. Тільки складна, синтетична форма, аналітичні (складені) – русизми. Отже, русизмами вважає: *найбільш прикре*, *найбільш живі*, зам. *найприкріше*, *найживіші*; *більш поступові*, *більш помірковані*, *більш гострий*, зам. *поступовіші*, *поміркованіші*, *гостріший* [3, т. 47, с. 454].

У писемній практиці – в художніх творах, публіцистичних, у наукових працях Франко переважно дотримується цього правила. Зокрема, у поемі “Мойсей” поет понад тридцять разів уживає лише складну форму: *новіші історичні відкриття*, *пасовиська краці*, *найвища ласка*, *найтяжче прокляття*. Виняток – щодо аналітичної форми зі словом *наймени*: *наймени управні поля*. В інших текстах також найпоширеніші складні форми: *ближчі*, *пізніші*, *найаристократичніші верстви*, *найнещасніший*, *один з найідеальніших людей*, “*Мазена*” – *один з найкращих творів Байрона*, *справа випала найфатальніше* та багато інших. Тема, безперечно, цікава для дальших, поглиблених мовознавчих студій.

То, може, є сенс й нам, зважаючи на мовну практику гіперчутливого на красу рідного слова нашого генія, позбуватися конструкцій, які повсюдно проникли – *саме головне*, *самий важний*, *самий відповідальний*, уникати складені – *найбільш відомий*, *найбільш*

доцільний, найбільш глибокий та активізувати самотутні: *найголовніше, найважливіший, найвідповідальніший, найвідоміший, найдоцільніший, найглибший*. Відчутні, хоч ще дуже слабо, й позитивні тенденції. Приміром, офіційну назву ВАК – Вища Атестаційна комісія замінено на ДАК – Державна Атестаційна комісія.

Кільканадцять Франкових слів та висловів (сьогодні переважно “приспані”)

Юрій Шевельов, один із найавторитетніших українських мовознавців ХХ ст., досліджуючи стан і статус української мови в тоталітарній державі, показав механізми, часто завуальовані, малопомітні, за допомогою яких реалізували політику лінгвоциду, в т.ч. вербоциду, позбавляючи мову самотутніх слів та висловів (у термінології дослідника – репресовані слова), насаджуючи кальки, продукуючи всюдисущий канцелярит. Мова стала блідю копією російської, капітально звужувалися сфери її функціонування. Уже з самого початку відновлення державності науковець, продовжуючи тему “уярмленої мови”, накреслює шляхи її реабілітації. Він радить проаналізувати наслідки вербоциду та повернути до обігу вилучені слова і словосполучення. “Не бійтеся мерців, писав він, тим більше, що деякі з них не мертві, а тільки приспані (або, страшніше, живцем поховані)” [4, с. 97 – 98].

Процес “відрадянщини” у мисленні та мові повинен бути, на думку професора, вираженим; він застерігає про небезпеку неграмотного ставлення до аналізу мовної спадщини, про можливі нові спотворення та покручі.

Нижче подаю кільканадцять слів та словосполук з творів Франка (сьогодні маловживані), щоб, по-перше, сучасний читач хоч трохи відчув особливості життя мови Франкової доби. А по-друге, може, деякі варто повернути в обіг, зважаючи на поради й перестороги мовознавця?

Багатоспроможний (багатоспроможний чоловік), бесідник, братанич (син брата; ми не виявили у Франка слова племінник; адже не в племені живемо!), ввійти в інтенції автора, не зрозуміти моїх інтенцій, вдатний переклад, вдатна фотографія, видержжати матуру, видержжати пробу також а contrario, видівня публічна, виставність (його похоронили з великою виставністю), відзначуватися прикметами, власні течії мислі, вносити в тямку народу, вуйко (брат матері), голосниця (параліч голосниці), віддумати (плани, які ви хотіли подати і віддумали), двигач (керівник, ініціатор), дивитися на саму річ, а не на особисті урази, дивовижя, дивоглядний факт, доляни і підгіряни, етеричні (вірші занадто етеричні), законодаптий сейм, згідливо, згідний відзив, згідне слово, зманеровані вірші, знічев'я, зроблено прихапцем, ідіотіти, кореспондентка (у знач. поштова листівка), купелевий заклад, люблений (драма була дуже люблена), люки (заповнювати люки), люксусове видання, міряти іншим ліктем, можливість/неможність (неозначена можливість, цілковита неможність), нараяти, не виходити з границь доброго тону, недоумство, непоборима відраза, непоборимо, непринадні обставини, неупереджений погляд, обрахунок з власним сумлінням, одебіліти (шляхта одебіліла), основник (один з основників партії), писати в злій вірі, подаю з усякою резервою,

поперед усього, поступати оглядно, потомний (сучасні і потомні покоління), потомність, пренумерата, приявний (приявний на святі), ретушування язикові, рівнобіжник, рівноважна культура, робітня (поетична робітня; робітня творчого генія), родителі (батько й мати), словословно, складник (замість уживаної в сучасній українській мові прикметникової форми у значенні іменника *складова*), співуділ, спосіб ужиття, статечний, стати чолобийником, стояти на котурнах, стою на тому, стрийчаник (син стрія – татового брата), чень зуміють, чень се мине, чільний співробітник, французка (назва жіночої статі від слова француз, сучасне – французженка).

Народна мова у церкві як щит проти московщення

Ця тема у Франка охоплює надзвичайно широке коло питань, серед яких мову мислитель трактує як одну з найосновніших. Був нещадним, критикуючи політику царської Росії, яка в справі московщення українців ганебну роль відвела церкві. Писав про заборону церковних, догматичних і просвітницьких книг українського друку, засуджував цензуру для церковних книг і букварів, критикував заборону вимовляти в церквах церковнослов'янські слова згідно зі звуковим ладом рідної мови; вимову вважав “фактом дуже важним”, бо, як казав, *виголос* (ще вживав терміни *виговір*, *виголошування* – О.С.) впливав на московщення чи, навпаки, давав змогу під час читання церковнослов'янських текстів оберігати українські фонетичні риси.

“Звукові правила” і “дух” рідної мови Франко ставив поруч, рішуче виступаючи проти *підпорядкування живого слова букві*, підкреслював розбіжності у читанні церковнослов'янських текстів українцями і росіянами. І на підтвердження цього пише: “Текст символу віри виголошували (йдеться про XVI – XVII ст. – О.С.) южноруси по-своєму: “*Вірую во єдиного Бога Отця вседержителя, Творця неба і землі*”, а сівероруси: “*Верую во єдинаво Бога Отца вседержителя, Творца неба і землі*” [3, т. 29, с. 153]. І наголошує, що нині південноруська вимова церковнослов'янщини збереглася тільки в Галичині. До речі, цю тезу повторює український радянський мовознавець В. Русанівський, підкреслюючи, що власне греко-католицька церква стала “гарантом української літературної мови” [2, с. 256].

Отже, Франко твердо стояв на тому, що церква своїм живим словом витворює велике силове поле, здатне утверджувати рідну мову, зміцнювати її позиції, употужнювати мовну ментальність вірян, поглиблювати національну гідність, а чи, навпаки, – усе це нівелювати, “затерти окремішності українського типу” [3, т. 33, с. 33]. У Франка виразною є думка про те, що збереження живого слова, фонетичних особливостей мови є одним з важливих засобів протистояти московщенню, захистити українство від повної асиміляції.

Був безкомпромісний щодо мови проповідництва в церкві; цитував думки авторитетів, брав до уваги практику священників, придивлявся до діяльності душпастирів. Приміром, працюючи над статтю Івана Вишенського, який виступав проти перекладу Святого Письма народною мовою, Франко виокремив те місце, де чернець радить духовенству проповідувати Слово Боже в мові живій [3, т. 30, с. 163], зауважив, що в XVII ст. таке проповідництво розвинулося в нас до “значної висоти”. А аналізуючи праці

П. Житецького, ставив у докір відомому мовознавцеві, що він, говорячи про мову в церкві, нічого не сказав про значення вимови у виголошенні старих церковних текстів.

З глибокою повагою мислитель ставився до багатьох священників, які вникали у громадські справи, своїм живим словом сприяли піднесенню серед люду просвіти, виховували високі моральні чесноти. Приміром, про о. Гната Рожанського писав: *“Щирий народолобець, чоловік світлий і поступовий”* [3, т. 43, с. 360], багато щирих слів сказав про о. Михайла Зубрицького – відомого етнографа, відзначав непересічний талант о. Яворського як бесідника: *“Мушу сказати, що показався він одним з найліпших бесідників популярних, яких мені лучалося чути. Простота мови, пластика і ясність викладу та опанування предмета, а при тім той голос щирого переконання, що так непоборимо впливає на слухачів”* [3, т. 46, кн. 2, с. 88]. Багатьох священників характеризував як *“людей гарячих, завзятих, оживлених великими надіями і охотою до праці”* [3, т. 26, с. 256]. Великий шанувальник музики, Франко захоплювався діяльністю о. Михайла Вербицького, любленого українського композитора (автора мелодії до нашого Славня). До речі, прекрасною його піснею *“Тихий вітер повіває”*, як згадують сучасники, чоловічий хор Бояна супроводжував Франка в його останній земній дорозі [1, с. 59].

Галицькі священники, серед яких сформувалася своя духовна і політична еліта (Маркіян Шашкевич, Яків Головацький, Микола Устиянович, Антін Могильницький) багато зробили, щоб *“скріплялась народність руська”*, употужнювався патріотизм, гартувався дух.

Приємну згадку маємо, приміром, про громадську діяльність о. Івана Озаркевича, пароха в Коломії (діда відомої української письменниці Наталії Кобринської). Франко характеризує його як людину артистичну, повну енергії і поривань до чогось вищого, кращого, ніж тісне та сіре життя руського духовенства за часів панщини. О. Іван Озаркевич доклав дуже багато зусиль, щоб у травні 1848 р. відіграли вперше на галицькій землі Котляревського *“Наталку Полтавку”*. Щоправда, йшла п'єса в дещо переробленому вигляді – дія відбувається на рідному для автора Покутті, замінено відповідно й пісні, саму назву твору і т. д. [3, т. 29, с. 324].

Франко-аналітик умів бачити те нове, що привніс у практику спілкування з мирянами Митрополит Андрей Шептицький; показав, що мова його попередників – це *“заплісініла церковнослов'янщина”* дивоглядна мішанина церковнослов'янської лексики з новочесною морфологією; у ній не чути *“живої людини, немає теплого подиху любові та енергії”*; мова *“шаблонова, книжкова”*, яка призвичаєє до *“лінивства думки”*. Церковні достойники калічили мову та *“перекручували по своїй подобі”*, промовляли *“звисока”*, не говорили, а *“возвіщали”*.

На такому фоні, каже Франко, новаторство у мовній практиці Андрея Шептицького особливо яскраве: він користувався *“чистою галицько-руською народною мовою”*, іноді не цурався промовляти навіть діалектом; говорив *“попросту як рівний до рівних, як чоловік до людей, радить, упоминає, іноді й полає”*. Своєму мовленню Владика умів дати *“живе дихання”*, його проповіді – послання пересипані прикладами з життя самого народу, багато *“графних”* фактів з власних спостережень, вдале їх тлумачення;

Митрополит не боїться вжити, де річ того вимагає, енергійного слова. Загалом у його мові, підкреслює вдумливий аналітик, відчутна велика прихильність до людей, щира турбота про культурне, національне піднесення люду [3, т. 45, с. 378–379].

Отже, щоб там не мудрували над темою Франко – церква – релігія чи Франко – атеїст, саме життя мислителя, тісно пов'язане з народом, свідчить, що народні релігійні почуття були йому органічні. Зверну увагу ще на один факт (хоч й інших чимало). Ще у початкових класах малий Івась навчився співати до Служби Божої (подає це як важливий епізод у своїй біографії), а згодом залюбки співав у церкві, коли відпочивав на селі. У гімназії сильне враження на нього зробила Біблія [3, т. 49, с. 241, 243], якій згодом присвятив свої ґрунтовні студії.

Погляд Франка на проблему мови церкви в Україні охоплює стан справ понад сторічної давності. Однак, на превеликий жаль, і сьогодні тема рідної мови та церкви в українській Державі є однією з найболючіших у середовищі здорових сил українства.

Про один фрагмент поеми “Мойсей”

У багатьох розвідках про Франка – а започаткували це ще його сучасники – цитують слова Мойсея, у яких, цілком справедливо, відчитують думки нашого Генія, звернені до народу:

Якби ти знав, як люблю я тебе!
Як люблю невимовно!
Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти честь моя і слава,
В тобі дух мій, майбутнє моє,
І краса, і держава.

Уже перші дослідники творчості письменника, зокрема його поеми “Мойсей”, цими словами підкреслювали всеосяжну любов Генія до свого народу, безкорисливу панщинну, але вірну службу для нього і ті рани, болі, гірке горе, які довелося поетові зазнати не лише від чужих, а й від своїх; сьогодні, подаючи наведені слова, акцентують на значенні Франка як будівничого української держави.

Але інтерпретація тексту на цьому не закінчується. Вчитуючись у цей фрагмент поеми, щирий, сердечний, де доглибно продумано діалог, насамперед з собою, проговорюючи його десятки разів як мантру, вловлюючи захований у глибині внутрішній зміст слів, поняття, позначені ними, виразно бачимо ті органічні складники, які скріплюють будівлю держави, зміцнюють її потугу. Народ – це **рід** мій; лише з ним мій духовний і нерозривний кровний зв'язок; він – і **дитина** моя, бо треба докласти чимало зусиль, щоб те дитя навчити розуму, належно виховати. Передано ту вічну, біологічно закладену, родову причетність до певної спільноти. Далі – ти **честь** моя і **слава**, в тобі **дух** мій, **краса**. Поет оперує абстрактами, з якими пов'язана сутність народу, його високі духовні якості, мораль, етичні засади, традиції, коли рід пізнав ціну гідності, життя пов'язав із честю, виховав у своєму роді почуття любові до рідної землі, пошану до її історії, турботу про збереження й утвердження національної мови, навчився дбати

про своє **будуце**. Вишпекані, збережені, ці властивості стають добрим “будівельним матеріалом” для майбутнього – **держави**. Лаконічна форма, відповідні вербальні засоби геніально закодовують продуману програму чину, напрям діяльності до здобуття поставленої мети.

І в цьому поступі ніщо не зупинить, для провідника, поводиря, “двигача” іншого шляху немає:

Я без вибору став твій **слуга**,
а далі – вже як клятва, тверда постанова:
... від тебе собі
Нічогісько не хочу.

Серцем продумано стратегію служіння тому народові, передбачено можливі ексцеси:

Я від тебе невдячність прийму
І наруги, і рани.
Бо люблю я тебе не лише
За твою добру вдачу,
А й за хиби та злоби твої,
Хоч над ними і плачу.

Варто глянути живим оком на вживання сучасниками слова **слуга** (поширене тлумачення: домашній робітник для послуг господаря), поцікавитися історією його значення і добре запам’ятати, що слуга – це етимологічне значення слова **міністр**. Додамо: гарно сприйняла громадськість виступ одного з кандидатів на голову міста, коли він щиро сказав-попросив: “візьміть мене на службу”.

А що варте оте Франкове “Якби ти знав...”. Цим висловом поет, довірливо звертаючись до кожного, щиро, ненав’язливо спонукає розмірковувати разом з ним про суть зв’язку одиниці з народом, про глибоке і всеохопне почуття любові до рідного, прагне дати поштовх до вдосконалення людського в людині.

Цим висловом, у якому не завжди до кінця збагнута умовність, усвідомлена семантика вимоги, Франко починає також свою філософську поезію “Якби ти знав, як много важить слово...”, де стверджує, що досягнення маєстату слова, сутності мови поза межами пізнання. Франкознавці небезпідставно вважають цю поезію гімном Слову, його Божественній величі, могутній, матеріалізованій у звуках людського мовлення духовній енергії.

І деякі принагідні уваги щодо аналізу тексту. Сьогодні загально визнаними є тези Гадамера:

- 1) інтерпретація тексту принципово є відкритою й ніколи не можна вважати її остаточною, вичерпною та закінченою;
- 2) розуміння тексту невіддільне від саморозуміння інтерпретатора, залежить від рівня його освіченості, його професійних зацікавлень, зумовлене метою автора, його досвідом, його спроможністю “вчитатися” в текст, пізнати світ письменника, його добу, оточення.

До речі, дослідники тексту постійно дарують нам нові думки-гіпотези-теорії щодо трактування тексту – цього надзвичайно складного поняття творчості. Небезпідставним є твердження семіотиків про те, що текстом є саме життя. І додамо: постійним творцем тексту є сам Всевишній.

Список використаної літератури

1. Возняк М. Памяти Івана Франка (опис життя, діяльності й похорону) / Михайло Возняк. – Відень, 1916.
2. Русанівський В. Історія української літературної мови / Віталій Русанівський. – К., 2002.
3. Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. – К. : Наукова думка. 1976–1986.
4. Шевельов Ю. До джерел живого слова / Юрій Шевельов // Дорогою відрядження. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2014.

Стаття надійшла до редколегії 21.09.16

Прийнята до друку 05.10.16

SOME PRINCIPLES OF IVAN FRANKO LANGUAGE PRACTICE

Oleksandra Serbens'ka

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: serbenska@yahoo.com*

The article is devoted to revealing little-known facts from the life and work of Ivan Franko, certifying his deep interest in linguistics. Considered Franko views on the importance of the science of language in society, its place among other subjects, disclosed his principles on the formation of the Ukrainian language in terms of statelessness. Noteworthy Franko requirements to linguist, focuses on problems that are similar to modern problems; emphasized the role of oral language as a factor that protects phonetic features, strengthen linguistic mentality of community, deepens national dignity; figures show public figures from the environment of intellectuals, including clergy, emphasized their role in the cultural and educational work. Attention is paid to Franko linguistic views on issues that were taboo at the time of totalitarianism. Considered the writer principles of purity of literary language, his performances against russianism; attempts to decode the text “Moses.” Posted dozen words of Franco and phrases (“repression”, “lulling”); some of them worth to revive at our time.

Key words: Franko-linguist, linguistics, greeting power of language, clarity of language, russianism.